

Tiivistelmä, Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalue

Laki tulvariskien hallinnasta

Laki tulvariskien hallinnasta (620/2010) ja siihen liittyvä asetus (659/2010) tulivat voimaan kesällä 2010. Lain tarkoituksena on vähentää tulvariskejä, ehkäistä ja lieventää tulvista aiheutuvia vahingollisia seurauksia sekä edistää varautumista tulviin. Lain tarkoituksena on myös sovittaa yhteen tulvariskien hallinta ja vesistöalueen muu hoito ottaen huomioon vesivarojen kestävä käytön sekä suojelun tarpeet.

Tulvariskien hallinnan suunnitteluun kuuluvat tulvariskien alustava arviointi merkittävien tulvariskialueiden tunnistamiseksi, tulvakarttojen laatiminen merkittäville tulvariskialueille ja vesistöaluekohtaisten tulvariskien hallintasuunnitelmien laatiminen. Tulvariskien alustavan arvioinnin yhteydessä ELY-keskukset ovat arvioineet Suomen tulvariskit vuosina 2011 ja 2018. Parhailtaan on käynnissä tulvariskialueiden uudelleen arviointi. Lapin alueelta merkittäviksi tulvariskialueiksi on nimetty vuonna 2011 Rovaniemen kaupunki, Kittilän kirkonkylä, Kemijärven keskusta, Ivalon taajama ja Tornion kaupunki ja vuonna 2018 lisäksi Kemin kaupunki.

Alue, jolla tulvariskien alustavan arvioinnin perusteella todetaan mahdollinen merkittävä tulvariski tai jolla sellaisen riskin voidaan olettaa ilmenevän, nimetään merkittäväksi tulvariskialueeksi (laki tulvariskien hallinnasta, 8§). Tulvariskin merkittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon alueelliset ja paikalliset olosuhteet, tulvan todennäköisyys sekä seuraavat tulvasta mahdollisesti aiheutuvat yleiseltä kannalta katsoen vahingolliset seuraukset:

- 1) vahingollinen seuraus ihmisten terveydelle tai turvallisuudelle
- 2) välttämättömyyspalvelun, kuten vesihuollon, energiahuollon, tietoliikenteen, tieliikenteen tai muun vastaavan toiminnan, pitkäaikainen keskeytyminen
- 3) yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja turvaavan taloudellisen toiminnan pitkäaikainen keskeytyminen
- 4) pitkäkestoinen tai laaja-alainen vahingollinen seuraus ympäristölle
- 5) korjaamaton vahingollinen seuraus kulttuuriperinnölle

Edellisen arvioinnin jälkeen tapahtuneet muutokset

Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueilla ei ole tapahtunut vahinkoja aiheuttaneita tulvia eikä vesistöalueella ole tapahtunut tulvariskeihin vaikuttavia maankäyttöön muutoksia vuonna 2018 päivitetyn arvioinnin jälkeen.

Tietoa vesistöalueesta

Tenon-Näätämöjoen-Paatsjoen vesienhoitoalueeseen kuuluvat Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueet sijaitsevat karussa tunturierämaassa, jossa asutusta ja muuta yhdyskuntarakennetta on hyvin vähän. Näätämöjoen vesistöalueesta noin 80 prosenttia sijaitsee Suomen puolella Inarin ja Utsjoen kunnissa. Norjan puolella vesistöalueet sijoittuvat Sør-Varangerin kuntaan. Näätämöjoki alkaa vesistön keskusjärvestä Iijärvestä ja virtaa Norjan puolella Näätämöjokilaakson kautta Jäämereen. Uutuanjoki laskee Näätämöjokilaaksoon Näätämöjoen eteläpuolella. Norjan puolella Näätämöjoki on Kolttakönkään alapuolella leveä ja hitaasti virtaava. Meren vedenpinnan korkeusvaihtelut vaikuttavat joen vedenpinnan korkeuteen Kolttakönkääle asti.

Kummallakin vesistöalueella yli puolet (noin 197 000 ha) alueesta on metsää, avointa kangasta ja kalliomaata. Kosteikkoja ja soita on suhteellisesti enemmän Näätämöjoen vesistöalueella. Rakennettuja alueita on hyvin vähän (noin 300 ha) ja ne keskittyvät Näätämöjoen vesistöalueelle. Rakennetuista alueista vajaa puolet on asuinalueita. Vesistöalueiden Suomen puolella asuu noin 200 henkilöä, joista kaikki Näätämöjoen vesistöalueella. Asutus on keskittynyt Sevettijärven ja Näätämön kyliin. Vesistöalueita peittää pääosin Natura2000- verkostoon kuuluvat Kaldoaivin ja Vätsärin erämaat.

Näätämöjoen vesistöalueella on Näätämöjoen lisäksi 9 jokea, joiden valuma-alueen pinta-ala on suurempi kuin 100 km². Uutuanjoen vesistöalueella ainoa yli 100 km²:n valuma-alueen omaava joki on Uutuanjoki. Yli 50 hehtaarin suuruisia järviä on Suomen puolella vesistöalueilla yhteensä 84 kappaletta.

Aiemmin esiintyneet tulvat

Vesistöalueiden Suomen puolelta ei ole tiedossa huomattavia vahinkoja aiheuttaneita tulvia. Vesistöalueilla on Suomen puolella yksi käytössä oleva virtaaman ja vedenkorkeuden havaintoasema (Iijärvi). Asemalla havaittu suurin virtaama on 171 m³/s vuodelta 2005 (keskivirtaama 8,7 m³/s) ja suurin vedenkorkeus N₂₀₀₀+194,14 m vuodelta 2005 (keskivedenkorkeus N₂₀₀₀+193,03 m). Norjan puolella on Näätämöjoessa yksi hydrologinen havaintoasema.

Ilmastonmuutostutkimusten mukaan kevättulvien keskimääräisen suuruuden arvioidaan pienenevän.

Tulvariskien tunnistaminen

Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueiden tulvariskialueiden tunnistaminen on tehty olemassa olevien ympäristöhallinnon paikkatietoaineistojen ja maanpinnan korkeusmallin avulla. Tulvariskialueiden tunnistamisessa tarkastellaan tulvariskejä ihmisten terveydelle ja turvallisuudelle, infrastruktuurille, kulttuuriperinnölle ja ympäristölle.

Vesistöalueen tulvariskien merkittävyyttä arvioitaessa on otettu huomioon yleiseltä kannalta katsoen tulvasta aiheutuvat vahingolliset seuraukset. Alue voidaan nimetä merkittäväksi tulvariskialueeksi, kun se täyttää tulvalain 8 §:ssä tarkoitetut vahingollisen seurauksen kriteerit (620/2010, 8 §, 1 ja 2 momentti). Merkittävällä tulvariskialueelle tullaan laatimaan tulvavaara- ja tulvariskikartat sekä tulvariskien hallintasuunnitelma.

Maa- ja metsätalousministeriön nimittämä valtakunnallinen tulvariskien hallinnan koordinoitiryhmä on linjannut merkittävän tulvariskialueen kriteerit muistiossaan 22.12.2010. Näitä ovat mm:

- enemmän kuin 500–1000 vakituista asukasta harvinaisen tulvan peittämällä asuinalueella,
- useita terveydenhuoltorakennuksia tai huoltolaitosrakennuksia, joissa on useita pysyviä vuodepaikkoja sekä lasten päiväkotia harvinaisen tulva peittämällä alueella,
- alueen kannalta merkittävää asukasmäärää palveleva vedenottamo harvinaisen tulvan peittämällä alueella,
- jätevedenpuhdistamon toiminnan häiriintyminen terveyttä uhkaavalla tavalla,
- merkittävä voimalaitos tai useita sähköasemia harvinaisen tulvan peittämällä alueella,
- useita maanteitä, katuja, rautatieosuuksia tai vesiliikennereittejä katkeaa harvinaisella tulvalla.

Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueilla ei ole merkittäviä tulvariskialueita. Vesistöalueilla ei ole aiemmin esiintynyt sellaisia tulvia, joista olisi aiheutunut tulvariskien hallinnasta annetun lain (620/2010) 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuja yleiseltä kannalta katsoen vahingollisia seurauksia. Vesistöalueilla ei ole merkittävää määrää asutusta vesistöjen läheisyydessä, eikä tulvatilanteessa pitkäaikaista tai laaja-alaista vahinkoa ympäristölle aiheuttavaa toimintaa. Tieverkostoa ja muuta infrastruktuuria vesistöalueella on hyvin vähän, eikä niille arvioida aiheutuvan uhkaa tulvasta.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ei ehdota Näätämöjoen ja Uutuanjoen vesistöalueilta tulvariskilain (620/2010) 8§:n mukaisia merkittäviä tulvariskialueita.